

Руїнація імперій, знекровлених у Великій війні 1914-1918 рр. відкрила шлях багатьом народам до відродження державності та здобуття незалежності.

Після опублікування Маніфесту про зречення престолу Миколи II, по всій країні прокотилися революційні маніфестації, серед загальних закликів до боротьби за свободу, демократію, вільну працю, лунали вимоги національного відродження. В перші дні березня 1917 р. в Києві постала Українська Центральна Рада — блок політичних партій та організацій, що згодом був трансформований у представницький орган нації. Лідери українського національно-визвольного руху у Одесі і у всьому Причорномор'ї, піднявши жовто-блакитні та синьо-жовті прапори, задля збереження спокою, запобігання хаосу не відмовлялися від співпраці з іншими політичними силами. Серед останніх все гучніше про себе заявляли прибічники «единой и неделимой России», традиційно орієнтовані на Міську Думу і губернські інституції, та Ради робітничих, солдатських та селянських депутатів. У Радах активно діяли соціал-демократи (більшовики), керівні центри яких знаходилися у Петрограді, згодом у Москві. Відповідно, формувалися і збройні сили — гайдамацька дивізія, загони юнкерів, Червона гвардія. Хід виборів до Міської Думи та Всеросійських установчих зборів, які відбулися у Одесі навесні/восени 1917 р., показав наростання розбіжностей у єдиному колись революційному таборі, у поглядах на майбутнє.

Державницьке будівництво Центральної Ради зустрічало супротив як Тимчасового уряду Росії, так і більшовизованих Рад.

Події кінця 1917 р.: більшовицький переворот у Петрограді, проголошення у відповідь незалежності Української народної республіки у Києві, та створення радянської Української Народної Республіки у Харкові, показали, що час парламентських ілюзій і коаліційних угод скінчився і передвіщали збройне протистояння, зокрема на Півдні України.

У січневих боях 1918 р. в Одесі, більшовикам вдалося перемогти, та диктатура комісарів, з утворенням «вільного міста», запровадженням «одеських грошей», була недовго. На Україну, після укладання сепаратної Брестської угоди, посунули німецькі та австро-угорські війська. Їх генералітет, формально визнавши гетьмана П. Скоропадського, відверто грабував країну, вивозячи через Одесу хліб на захоплених судах. Тому намагання гетьманських урядовців у Одесі і краї навести лад у економіці, сприяти культурному життю, виявилися марними. У Причорномор'ї, як і по всій Україні міцнів опір окупантам, поширювався повстанський рух на селі, у містах активізувалося більшовицьке підпілля. Капітуляція Німеччини та Австро-Угорщини перед країнами Антанти, обумовили падіння Гетьманату та відновлення влади Української Народної Республіки. Але командування англо-французьких військ, що висадилися у Одесі наприкінці 1918 р., своїм маневруванням між «білими» та «жовто-блакитними», фактично сприяло перемозі «червоних». Більшовицька влада закріпилася у місті у лютому 1920 р., проте на півночі Одещини, відлунням I та II Зимового походів армії Української Народної Республіки, ще гриміли бої формувань повстанців з частинами Червоної Армії та загонами чекістів. Відмова США та країн Європи від збройної підтримки Української Народної Республіки, унеможливила відкриту боротьбу.

Українська Революція 1917-1921 рр. завершувалась. Одещина вступила у новий етап боротьби українського народу за незалежну соборну державу.

У подіях тієї доленосної доби яскраво проявили себе особистості, чиє життя і діяльність пов'язані з нашим краєм. Працюючи на відповідальних державних посадах, знаходячись у гущі боїв, потерпаючи від голоду, холоду, хвороб, розгулу злодіїв, наражаючись на брутальність «білих» та гинучи від терору «червоних», вони своєю жертівністю надихнули нові покоління учасників визвольних змагань. Це М. Омелянович-Павленко, С. Шелухин, В. Голубович, В. Чехівський, В. Змієнко, І. Луценко, П. Климович, Ю. Фесенко, В. Боровик, В. Комаров, І. Липа, Й. Пшонник, С. Заболотний, А. Гулий-Гуленко та інші. Їм присвячується ця виставка.